

טו-מרה

(רומנית: Satu-Mare; הונגרית: סטמרנמטי [סטמרנמטי], Szatmárnémeti וכן סטמר
[Szatmár]), עיר בטרנסילבניה הצפונית, שבספטמבר 1940 עברה מרומניה להונגריה.
יהודים ישבו בה מאז המאה ה-18. ס' היתה מרכז של חרדים וחסידים, מקום מושבו של
רבי יואל טייטלבוים, מייסד הפלג החסידי של ס' ומנהיגו. במיפקד ב-1941 נמנו בס'
52,011 נפש, מהם 12,960 יהודים (24.9%). ב-26 באפריל 1944 התכנסו בס' לסלו
אנדרה ומנהיגים הונגרים אחרים שדגלו בעקירת היהודים, כדי להכין את פרטי התוכנית
לחיסול יהודי צפון טרנסילוניה, פרט לתושבי האיזור האוטונומי סקיי (Szekely), שכעבור
יומיים נחרץ גורלם בטירגו-מורש. ב-3 במאי הוקם גטו ברובע היהודי של העיר, ובשיאו היו
בו קרוב ל-19,000 יהודים, בכללם היהודים שהובאו מהקהילות הכפריות במחוזות ארדד
(Arded; הונגרית: ארדד [Erdöd]), קארי (Carei; הונגרית: נודיקרווי Nagykaroly) וס'.
המינהל הפנימי בגטו היה בידי המועצה היהודית (Zsidó Tanács) שהיה מורכב ברובו
מהמנהיגים המסורתיים של הקהילה, ובהם זולטאן שוורץ ויוזף בורגידה. קצין המשטרה
הממונה על הגטו היה בלה שרקזי, שהוא וקציני משטרה ז'נדרמריה אחרים חיפשו רכוש
של יהודים. בין 19 במאי ל-1 ביוני חוסל הגטו, כשגורשו לאושוויץ 18,863 יהודים בשישה
משלוחים. על-פי מיפקד האוכלוסין ב-1947 היו בס', שאחרי המלחמה חזרה לרומניה,
7,500 יהודים. רבים מהם היו יהודים שבאו מדרום טרנסילוניה ומאזורים אחרים ברומניה,
שבהם שרדו כמעט כל היהודים.